

GORIŠKI LIST

LETO II. - ŠTEV. 19.

GORICA 7. MARCA 1945.

CENA 1 LIRA

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. - Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi 47. Tel. št. 292 - Oglasi se zaračunavajo po ceni

Spedizione in abbonamento postale 2° gruppo
Poština plačana v gotovini

Celoletna naročnina: 104.— lire, polletna 54.— lir. Plačati v naprej. Cena izdru v Ljubljani: 1.50 lire. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica

Vesti z vsega sveta

Jugoslovanski regentje so predvečerajšnjim položili prisego. Pri prisegi je bil navzoč dr. Subašič, zastopniki angleške, ameriške in sovjetske vojaške misije. Kakor je znano, je kralj Peter izmed šestih predlaganih osebnosti izbral za regente dr. Srdjana Budisavljeviča, Ante Mandiča in ing. Dušana Serneca. Razen Budisavljeviča, ki predstavlja kroge bivše samostojne demokratične stranke, regentje ne predstavljajo nobene večje, v narodu zasidrane politične skupine.

Tito, mandatar za sestavo nove vlade. V skladu s sporazumom med Subašičem in AVNOJ-em je po zaprtegi regentov odstopila Subašičeva vlada in se razpustil AVNOJ. Mandat za sestavo vlade je dobil „maršal“ Tito. Predsednik dr. Rybar je izjavil ob razpustu AVNOJ-a, da je njegovo razpoloženje „pretkano z žalostjo“, ko se razhajajo tovariši, ki so v najhujših časih „vodili“ usodo Jugoslavije.

Zanimivo stališče je zavzel v prašanju baltičnih držav ameriški pomočnik zunanjega ministra Grew, ki je na konferenci tiska izjavil, da tudi po Yalti Združene države stojijo na stališču statuta baltičnih držav. Grew je dodal, da so poslaniki Estonije, Litve in Letonije še vedno priznani od ameriškega ministrstva. Zanimivo je, da je lani oktobra list „Vojna in raboči klas“ ostro napadel Vatikan, ker ima še poslanika „neke republike Litve“ ter tako daje potuho „pobeglim litvanskim fašistom.“

V Rimu obtoženi general Roatta, ki so ga dolžili fašizma, je ušel iz bolnice, kjer se je zdravil. Bonomi je zato dal zapreti vse karabinerje, ki so ga stražili. Proces, ki so ga obsejali na tako velik zvon, je doživel tako prav dramatično prekinitve.

Mir pred viharjem na Finskem. V zadnjem času sovjetsko časopisje in sovjetski zastopniki napadajo finske vladne kroge, češ da je med njimi polno „fašističnih“ elementov. Sovjetski poslanik Orlov je izjavil švedskemu časnikarju Ahmanu, da po Yalti morajo izgniti iz Finske vse fašistično usmerjene osebnosti. Tudi na Finskem se pripravljajo isto kar v Romuniji. Sovjeti skušajo likvidirati zadnje nekomunistične vplivne osebnosti, ki se naslanjajo na zapadne velesile upajo voditi kako drugo politiko kot boljševiško.

Romunski predsednik vlade Radescu je moral zaradi Moskovskih intrig oditi. Mandat za novo vlado je dobil levičar Grossa. Romunska kriza, ki je tako značilna za boljševiške prave namene, traja naprej, a je zavita v meglo.

Britanska in ameriška komisija v Sofiji se sme kretati le v ozkem pasu mesta, izven njega pa le v spremstvu sovjetskih častnikov. Angleški general Onley, šef komisije premirja je ostro protestiral, ker mu je sovjetska straža na meji tega pasu hotela preiskati osebno prtljago.

Amerikanski senator Wheeler je, kot poročila „Aftonbladen“, označil v radijskem govoru odločitve v Yalti za nemoralne in je prerokoval, da vodi ta konferenca v tretjo svetovno vojno.

Zastavljen prodor proti Kölnu

Hudi boji na Pomorjanskem in v Prusiji - Bojišče v Kurlandiji se je razširilo - Na vzhodnem bojišču se pričakujejo odločilni boji

Položaj na vzhodnem bojišču je trenutno sledeč:

Vse vzhodno bojišče stoji v pričakovanju odločilne bitke, za katero se vrše mrzlične priprave na obeh straneh.

„Tiha“ fronta med Jadranom in Blatnim jcerom ostaja še naprej tiha. Na Slovaškem so boljševiki dosegli nekaj malih uspehov pri Zvolenu in ob reki Hron.

Na odsekih med pogorjem Beskidi in med spodnjim tokom Odre se niso zaznamovali nobeni pomembni boji. Omembe vredna je le bitka med Görlitzom in Bunzlauom, ki se je še postrila. Na tem kosu hočejo boljševiki popraviti svoje položaje. kajti ni vseno, kakšna oporišča bodo imeli v rokah ob bližajoči se odločilni bitki.

Čelna obrambna črta pred Berlinom na črti Küstrin - Frankfurt čvrsto stoji in boljševiki so se po brezuspešnih poizkusih prodreti jo, odločili za obkoljevalno taktiko in so se vrgli na nevarne nemške postojanke na severu. Tako se je vnela ljuta bitka za Pomorjansko in Prusijo. Med Stargardom in Neugardom so nemške čete ustavile boljševike, ki so hoteli prodirati proti zahodu. Stargard je po hudih pouličnih bojih padel. Hudi boji se razvijajo v severni Pomorjanski vzhodno

od Rummelsburga in vzhodno od Köslina. Vzhodno od spodnje Visle so Sovjeti prešli v napad na obeh straneh Grosswollentala z veliko premočjo v materialu. Dosedaj niso dosegli večjih uspehov. Posadka v Grudziacu se še vedno drži.

V Vzhodni Prusiji se težko preizkušene nemške divizije še vedno drže in sovjetski čistilni poizkusi niso imeli nobenega uspeha.

V Kurlandiji se je velika bitka razširila na pas južno-vzhodno od Frauenburga. V bojih mož z možmi so nemške čete zavrle prodor jugovzhodno od Liepaje.

Na zapadu zavezniške čete med Maso in spodnjim Renom niso dosegle zadnje dni nobenih važnejših uspehov, čeprav so nadaljevale z nezmanjšanim pritiskom zlasti v pasu jugo-zapadno od Xantena in pri Moersu. Posadka mostišča pri Hombergu je vzdržala v hudih bojih proti ameriškim napadom.

V obrambni bitki med Renom, južno od Düsseldorfa in odsekom Erfta, so nemške čete zadržale nasprotnika, ki napreduje dalje z znatnimi silami ter preprečile prodor proti Kölnu. Odsek Erft, severno od Euskirchena so Nemci obdržali, toda nasprotnik je mogel prodreti v mesto samo. Pri Gemüldu in

Schleidenu trajajo naprej krajevni boji med utrdami.

Napadi 3. ameriške armade med Sneznim Eifelom in Mozelo so se ponesrečili v pokrajini okrog mesta Stadtkyll. Pač pa so se nemške čete umaknile vzhodno od Prüma na rečico Kyll, kjer so zaustavile Amerikance.

Na mostišču južno od Saarbrückena se vrše boji pri Forbachu in pri Sirnig-Wendelu med kamenitimi utrdami.

Kakor vidimo se je v zadnjem času ritem gibanj na obeh straneh na zapadu zelo pospešil. Značilna je pripomba, ki jo v tem pogledu daje dopisnik DNB ja Halensleben, ki pravi, da je jasno, da hitrost zadnjih premikov na zapadu ni samo rezultat enostranske volje vrhovne zavezniške komande. To velja zlasti za močne položaje nemških posadk na odseku Wessel-Duisburg.

Splošno se lahko reče, da se na vseh evropskih bojiščih opažajo znaki neodločene borbe. Prihodnji teden oziroma teden, ki je pred nami, bo lahko prinesel čisto nov bojni razvoj.

Iz Berlina poročajo, da vrhovno poveljstvo pripravlja v največji tajnosti vrsto ukrepov, ki bodo iztrgali sovražniku iniciativo iz rok.

KORAK H KOLEKTIVIZACIJI „OSVOBOJENE“ SRBIJE

„Slovenski poročevalec“ je z dne 9. dec. 1944. prinesel članek o sestanku gostilničarjev in trgovcev na osvobojenem ozemlju Srbije.

Na njihovem sestanku je govoril Titov zastopnik za gospodarstvo Hebrang. Da pomiri prestrašene zborovalce, radi njihove lastnine, za katero so se upravičeno zbalji je s svojim govorom hotel prikazati pravilnost in pravičnost gospodarske politike, katero vodijo sedaj in s katero hočejo zavreti inflacijo.

Piše naslednje: „Odlok AVNOJA o razlastitvi narodnih izdajalcev je stopil takoj v veljavo.“ Ni zasegel samo tiste, ki so po njihovem mnenju izdajalci, ampak je zasegel celo njihove zveste podanike. To je vzbudilo med prebivalstvom velik strah in nezadovoljstvo. Da bi se javno uprli bi pomnilo podpisati si smrtno obsodbo.

„Narodna oblast“ ali bolje: Titova, je izdelala načrt za svojo trgovino, s katero misli začeti v bližnji bodočnosti. Ker sama nima dovolj denarnih sredstev na razpolago, rabi zato vse razpoložljive sile

naroda, ki naj bi postale osnovni kapital, iz katerega bi črpala država svoje sile. Zato so na tem sestanku pozvali trgovce in gostilničarje na sodelovanje, z naslednjimi besedami: „Poštenim ljudem, ki so pripravljene svoje trokovanje znanje in vsa svoja sredstva staviti na razpolago narodu, se ni treba bati tega odloka!“ Da pa bi se zavarovali tudi proti morebitnim izjemam, ki bi se pojavile in ne bi hotele slušati svojega „kralja“ Tita, so jim pripravljene njihovo zakrknjenost pregnati s temi besedami: „Narodna oblast se bo odločno borila proti vsaki špekulaciji, proti sabotazi, proti nepravilni obogatitvi“. Nadalje pravi: „Zasebno področje se bo sicer razvijalo po zasebni pobudi, vendar po splošno določenem načrtu“. Če bi pa videli, da tudi to ne pomaga pri oviranju množitve zasebne lastnine, so si za vsak slučaj pridržali še naslednje: „Ko bomo dobili vojno... (tako je označeno v „Poročevalcu“ — tudi nam se zdi da je precej pomišljanja in „grožnje“ v teh besedah) tedaj bomo lahko s

polnimi koraki lahko obnovili uničeno gospodarstvo v Srbiji“. Ali pravilno mišljeno: „Toda bomo lahko brez skrbi in s polnimi koraki razlastili zasebnike, si prilastili njihovo imovino v kolikor to ne bomo izvršili že prej.“

Da pa ne bi bilo preveč optimizma v gledanju v bodočnost so jim raztolmačili še naslednje. „Mobilizirati hočemo vse ljudske sile in vsa denarna sredstva, ki ležijo pri zasebnikih! Kajti pri obnovi gospodarstva moramo računati samo s tem, kar ima narod na razpolago. Zaupamo sicer v zavezniško pomoč in na to, da nam bo moral okupator plačati odškodnino. Ampak moramo prvo računati samo z dejstvom...!“

Zanimiva so dejstva s katerimi tako jasno odkrivajo svoje načrte za bodočnost. Iz tega lahko vidimo, kako zlagane so vse te trditve, ki nam jih dan na dan trobijo naši komunisti. Vprašujemo se kje je tista zavezniška pomoč, o kateri so vedli toliko povedati. Da se ne bi zvedele prevelike podrobnosti iz življenja na osvobojenem ozemlju, je Tito prepove-

dal vsak dostop Angloameriškim novinarjem, ker bi se znalo zgoditi, da bi jim pri odkritju pravih dejstev odrekli zavezniški še to pomoč, ki jim jo nudijo sedaj, ter bi si terenci na ta način podrlji vse malenkostne simpatije, ki jih uživajo pri naših po komunistični propagandi zapeljanib izseljencih v Ameriki.

Pri vseh svojih obljubah, kako bodo pomagali tistim, ki jim danes pomagajo, kažejo v tem ko razlaščujejo v Srbiji vse od kraja, ne glede na njihovo pomoč v preteklosti, kako lažnjive so njihove obljube. Torej vi aktivni podporniki OF in sodelavci v raznih odborih, ki si danes kujete denar in delate visoke načrte za bodočnost, ter si že urejate v mislih elegantne, bogato opremljene trgovine, ki naj bi jih imeli po vojni, si lahko ogledate vaše sovratnike v „osvobojeni Srbiji“. Denar je fuč...!

Komunisti vas bodo samo izkoristili, potem pa - pospravili s sveta!

Gospodje terenci, ki si zelo mnogo obetate od partizanov, kar pogledajte okoli sebe koliko imate še tistih, ki ste z njimi začeli razdiralno delo med našim narodom. Lahko si sami odgovorite, koliko so jih uničili sami partizani, zato ker je ta ali oni preveč vedel, ali kar koli. Koliko so jih sami izdali oblasti, ker se jih niso mogli drugače iznebiti, ali pa bi oni radi ostali čisti. Kakor je komunizem uničil svoje očete v Rusiji, in drugje po svetu, tako se bo zgodilo tudi tukaj! Lahko verujete, da bo tako!

(„Straža ob Jadranu“)

Djilas v Solunu

Zagrebski „Hrvatski narod“ objavlja zanimiva odkritja o vlogi, ki so jih imeli Titovi odposlanci pri netenju Ellasovega upora proti Angležem. 7. decembra je prispel v Solun Titov osebni odposlanec „generalmajor“ Milovan Djilas, ki je imel dolge konference s predstavniki EAM-a, da ima Tito pripravljeneh 50.000 ljudi, ki so pripravljene priti na pomoč proti Britancem. Djilas je imel nalogo organizirati stalen dotok okrepitev v ljudeh, orožju in v hrani in je dejansko imel v tem smislu stike s sovjetskim vrhovnim poveljstvom v Bolgariji. Vs. kar so Angleži napadali pod nazivi „pomoč iz Bolgarije“, „bolgarski oddelki“, „bolgarsko orožje“, je dejansko letelo na Djilasa in njegovo delavnost. Šete ko so se Sovjeti prepirali, da Britanci ne nameravajo v Grčiji odnehati, so dali nasvet Titu, da preneha z dovažanjem pomoči, da se ne izzove prezgodaj konflikt med Britanci in njim.

V roke hrvatskih oblasti so prišli zaupni dokumenti, v katerih pozivajo Titovi vodje iz Belgrada poedine partizanske divizije, naj oblikujejo posebne oddelke, ki bodo poslani na pomoč grškim komunistom.

V nemško-hrvaškem blagovnem prometu so uveljavljeni novi predpisi, s katerimi so revidirane tudi hrvaške uvozne cene. Tako se ono izvožno blago, ki ni navedeno v protokolu od meseca marca 1944., obračunava pri uvozu v Nemčijo po ceni, ki ne presega 12 kratne cene od aprila 1941.

GOSPOD REGENT

Hodil je počasi in dostojanstveno, kot se ministru spodobi, lahko se je zibal naprej in ko je zavil iz mestnega vrvenja v stransko ulico, je rad zavrtel rumeno sprehajalno palico in jo potem naslonil na ramo kot častnik sabljo. Na prvi pogled bi mu prisodil, da je kak bančni ravnatelj, vsekakor pa dohroslužez posloven človek.

O mladosti Dušana Serneca je malo znano. Pokojni Šušteršič ga brani v „Mojem odgovoru“, kot strokovno usposobljenega in resnega človeka, kateremu je pač lahko zaupal tehnično vodstvo kranjskih deželnih elektraren. Kot inženjer in obratni ravnatelj je Sernece prišel kmalu v tesne stike s finančnimi krogi in se vsidral v poslovnem življenju. Kmalu po vojni je objavil dve razpravi o velekapitalu in kapitalističnih podjetjih. Kmalu nato je prišel v politično življenje. Izvoljen je bil na programu Slovenske ljudske stranke v parlament, postal minister ter nato ob nastopu Živkovičeve diktature prvi ban dravske (slovenske) banovine. Takrat je obrnil hrbet stranki, ki mu je pomagala do korita. Bavil se je s poskusi razkrojiti jo, a mu ni uspelo. Poslej je se umaknil v privatno in finančno življenje. Sodeloval je pri tej in oni gospodarski družbi, dal se postavljati za slavnatega moža in fiktivnega predsednika raznih podjetij. V senci njegovega ministrskega naslova so se na debelo vršile nečedne zadeve. Nakupovale so se hranilne knjižice z zamrlimi vlogami in s pomočjo spekulacij so se zbirali skriti tajni fondzi za kritje luksuznih izdatkov in dnevnice za potovanja upravnih svetnikov in ravnateljev. To se je dogajalo doma.

Glasilo, od komunistov vodenih krščanskih socialistov „Delavska pravica“, ga je ostro napadala in ga dolžila, da se je dal za časa ministrovanja v Belgradu podkupiti od inozemskih rudarskih družb in jim nepostavno dal najrazličnejše koncesije.

Naj bo kakor koli že, Sernece je bil široko poznan kot kapitalist, zlasti pa zadnja leta, ko se je zdelo, da je popolnoma pustil politiko.

Bil je človek brez svoje skupine in brez lastne garniture. Že vedno so mu očitali čudaštvo in svoj težki, k pretiranju nagnjeni značaj je zlasti pokazal, ko je izdal svojega političnega šefa dr. Korošca.

Sernece je sin stare meščanske

rodbine, v kateri je huda dedna obremenjenost in vsi Serneci imajo nekaj trpkega in bolestrnega v značaju.

K OF je stopil že ob njenem začetku, s komunisti pa je stopil že preje v stike, najbrže po posredovanju tajnih kapitalističnih klik, ki so imele interes na tem, da vrinejo med komuniste tudi svoje ljudi.

Za OF je agitiral v političnih in gospodarskih krogih, pred policijo pa prisegal in zagotavljal, da nima ničesar skupnega s komunizmom in OF.

Šele po 8. septembru se je razkrinkal. Pismeno je izpovedal svojo pripadnost k skupini, ki se s srpom in kladivom v roki bori za boljšo bodočnost. Postal je finančni referent AVNOJ-a in Kardelj ga je spretno porabljal kot kuliso in in ga predstavljal v svetu kot „demokratega“ t. j. nekomunističnega politika.

Sernece ne predstavlja nikogar. V divji igri sil, ki je še pred nami, bo neizbežno izginil. Sedaj slepi svet, a svojega ljudstva ne more več, najmanj pa bo slepil s svojo metamorfozo komuniste same, kajti če kdo „zavdarja po kapitalizmu“, je to gotovo Sernece.

DOPISI

Planina pri Vipavi

Ravno na obletnico napada na domobrance v Dolenjeh so „Gradnikovci“ privedli pretekli teden v šoli zvečer „miting“, kateri je trajal skoro celo noč. Poveljnik je govoril o izdajalcih, katerih vrste se vedno bolj množijo in pravi da z žalostjo ugotavlja, da Planinci razgaljajo njihovo vojsko, kjer le morejo. Vidi, da je vedno več ubežnikov, skrivničev in nezanesljivih elementov. Napoveduje se, da bodo začeli zares s čitko „ljulke iz pšenice“ in več posestnikov popolnoma vsega osvobodili. Med govorom se je oglasila navdušena tovarišica (hčer bivšega župana) Pepca Marc: Smrt izdajalcem! Toda ostala je osamljena, kajti njenemu klicu se ni nihče navzočih pridružil. Na odru so mislili, da sramotijo druge, toda ljudstvo vidi vedno vse isto na njih samih. Sledil je ples. Pomislite, za to komedijo so morali kmetje dati vina in raznih dobrot. Vsi alkoholizirani, pol podivjani in kot ponoreli so oskrunili sv. postni čas. Kdaj bi si človek kaj takega mislil? Ali je bilo vse naše versko življenje res samo

na jeziku? In dekliška Marijina družba? - Kje so tvoji vzori? In vi krščanski možje in fantje, ki ste nedeljo za nedeljo vedno napolnili župno cerkev! Kje ste danes, da vse to dopustite. Da se hudič naslaja ob vaši krvi in mesu? Vi pa molčite in mnogi celo sodelujete, misleč, da boste obvarovali sebe, svojo živino in svoje posestvo. Motite se!!! Kot še nikdar!!!

Goče

To je znana župnija po semnju sv. Andreja, kateri se je vršil vsako leto jeseni. Mnogim pa je znana ta vasica po zelo izvrstni vinski kapljici, ki se tukaj pridela. Vinski kupci so vedno zelo radi od vseh strani prihajali, toda danes je pri nas kot v mnogih drugih čisto drugače. Gospodarske stvari smo odložili stran. V ospredju se vrti le opevana „svoboda“, za katero umirajo tudi naši sinovi in hčere! Toda to ni svoboda! To je brezbožni in internacijski komunizem. Pred mesecem se je ponesrečil z lastno puško Ivan Matik, 21 letni mladenič v Renčah pri Gorici. Doma je bil iz Lož, katere spadajo pod našo župnijo. Že leta 1942 je šel med prvimi med partizane. Pripeljali so ga na Goče in ga pokopali. Nagrobni govor je imel tovariš Vencelj Jezov. Tovarišice so mu pa zapele: „Kot žrtev si padel v borbi za nas!“ Žal, za njega bi bilo bolj častno, ako bi se usoda ne poigrala tako z njim, kajti ustrelila ga je lastna puška.

Šmarje

VDV za Primorsko je zopet na begu. Sedaj tako kot še nikdar. Člani so se vsi razbežali. Čez dan se skrivajo po vaških bunkerjih, ponoči si pa kar s silo iščejo živil pri kmetih. Delavni član področja Milan Tomažič, daje v svojem obupu vsem funkcionarjem navodila, da naj sedaj nekoliko popustijo s svojo delavnostjo, ker so vedno za njimi tako hude čistke, ki trajajo kar nepretrgoma.

Iz Kala

Kljub temu, da nam partizani grozijo ter nas zmerjajo z belogardisti, ne more človek, v katerem je le trohica poštenosti, zamolčati podlosti naših redkih OF-arjev, katero potrjujejo z njihovim vedenjem. Pred nekaj dnevi je v OF slovit Krstičevi družini v Lipicah po dolgi bolezni preminula hči Marica. Naši očete pravijo, da kar oni pomnijo, so se v slučaju smrti v vasi v večernih urah vedno zbrali sosedje, sorodniki in drugi celo iz okraja okrog mrliča ter molili za njegovo dušo in zapeli par žalostink. Bi mogel kdo izmed

kristjanov verjeti, da se pri Krstiču to ni ponovilo. Na žalost moramo potrditi, da se je ta verski običaj po Titovih načelih spremenil v pravi „miting“. Mesto da bi oče molil rožni venec, kakor je do sedaj videl, slišal in izpolnjeval, je izrazil to priliko po njegovem „sestanek“ za razpravljanje o napredovanju rdečih armad, komentiranje „Partizanskega dnevnika“, blatenje kralja Petra in vse kar je proti Titu ter za navduševanje navzočih za rdeče nakane. Razen harmonike, ki je tu ni bilo, je bil to v pravem pomenu „miting“. Da so boljše-viki res za vero, so naslednji dan potrdili še s tem, da na poslednji poti boljševiskega otroka ni potrebno spremstvo starišev. Vse tiste, ki jih resnica bode v oči, bo to laž in propaganda. Vsi ostali, ki se pa zgražamo nad temi in enakimi sadovi OF, zgrabimo še trdneje naše sredstvo za pobijanje te peklenske boljševiske preizkušnje in ne odnehajmo, dokler ne podleže poslednji krivce tega človeškega zla, ker samo takrat, ko bomo resno in svobodno izpolnjevali ter izražali običaje naših očetov, bo zopet mir in zadovoljstvo med nami.

Ljudska univerza

Drevi ob 18. uri bo na slovenski Ljudski univerzi predavanje o pisatelju Ivanu Preglju. Predaval bo dr. Anton Kacin. Vabljeni vsi zavedni Slovenci!

Pomagajte nesrečnim Slovincem na Primorskem s tem, da kupite čim več

TABLIC

knjižnega sejma Soc. pomoči.

JOŠIP JURČIČ:

CVET IN SAD

„Cvet in sad“ je drugi Jurčičev roman. Pisal ga je deset let (1867-1877). Brž ko je dovršil svojega „Desetega brata“, je začel snovati novo zgodbo, ki se mu je kmalu izoblikovala v obširno zasnovo s pisano družbo kmečkih in izobraženih ljudi na deželi. Dejanje je postavil v domačo pokrajino, katero je tako dobro poznal. Tudi ljudi je veččinoma vzel izmed svojih kmečkih znancev. V glavnih junakih prof. Veselu in Ivanu pa je podal značilne poteze pesnika Jos. Stritarja in samega sebe. Zanimivo je, da je prvotni zaključek

romana tragičen. Pozneje je pa Jurčič našel iz bojne romantike pot na trda tla resničnega življenja ter je razmotal dejanje tako, da glavni junak ostane pri življenju in da pozneje še koristi narodu in domovini. Za Jurčičev duševni razvoj je ta roman kaj značilen, ker nam odkriva pot, katero je pisatelj prehodil od nizkošolskih let do časnikarskega dela. — „Cvet in sad“ je izšel že večkrat, bodisi sam zase ali pa v raznih izdajah Jurčičevih zbranih spisov.

Lahko pa rečemo, da tako lepo opremljene in jezikovno skrbne izdaje še ni doživel, kakršna je izdaja, ki je izšla ob 100 letnici Jurčičevega rojstva v založbi Slovenske socialne pomoči za Primorje in ki je določena kot ena izmed mnogih knjig za letošnji knjižni sejem omenjene Soc. pomoči. Pričujočo izdajo krasi vrsta zelo posrečenih slik in vinjet prof. Saša Šantla. Dober knjižni uvod je napisal znani slovenski kritik Božidar Borko. Tudi tiskarsko je knjiga prvovrstno delo. Manjkati ne sme v knjižnici nobenega izobraženega Slovenca.

Knjige Gor. Mohorjeve družbe

so izšle. Vsak ud prejme štiri knjige in sicer:

- 1) Koledar za leto 1945.
- 2) Dr. Lovrenčič: Tri božje poti.
- 3) Stanko Jereb: Naše gozdne živali.
- 4) Griški: Vozniki.

Vse knjige so ilustrirane. Udnina znaša 50 lir. Č. gospodje poverjenki naj jih dvignejo v upravi družbe ali pa naj sporočijo, kako in kam naj jih uprava pošlje.

Mestno županstvo Gorica

Ljudske kuhinje

Mestno županstvo naznanja, da se bo pri ljudskih kuhinjah, ki sta bili po prefektovi odredbi otvorjeni v gosilnah „Pri parku“ (na korzu) in „Pri univerzi“ (na Travniku), od 1. marca t. l. dalje dobivala tudi večerja. Cena kosilu ostane neizpremenjena, namreč 6 lir; večerja pa bo stala 5 lir.

Ponovno se obvešča, da se morajo poltrošniki obvezati, da bodo redno prihajali v ljudsko kuhinjo najmanj 8 zaporednih dni. Pri vpisu morajo oddati odrezke za zabelo, riž in testenine, po predpisih, ki veljajo za gostilne. Pojasnuje se še, da bodo ti odrezki veljavni tudi za večerjo in ne samo za kosilo, kakor do sedaj.

Prihlasi se sprejemajo na uradu mestne policije (Via Mazzini 7); tam se dobijo tudi vsa potrebna pojasnila.

Žitni pridelek Švice letos ne bo ustrezal pridelovalnemu načrtu, ker so v jeseni posejali z ozimino samo 80.000 hektarov in ne 130.000 hektarov kakor prejšnje leto. Po načrtu bi morale letos vse žitne kulture v Švici obsegati 240.000 hektarov.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Dr. Joža Lovrenčič:

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Ko je v Gorici, mestu sredi planjav, iskal učenosti, je ob njegovem planinstvu vzrasla še druga ljubezen, ki se je dotle ni zavedel: ljubezen do slovenstva in njegovega ozemlja, v onih letih krepko dramečega se in zahtevajočega svojih pravic. Slišal je o letu 1848 in o slovenskih zahtevah po Zedinjeni Sloveniji, slišal o prvem slovenskem društvu v Gorici, poslušal Šolarja, ki ga je učil slovenščine in ga navduševal za slovensko stvar in knjigo, vedel je o Lavriču in ga poznal, saj je imel na gimnaziji za dijake govorne vaje in jih vneval za domovino, slišal je o dijaških večerih, na katerih so slavili mladi domorodci slovenske pesnike, slišal o prvem zborovanju deželnega zbora in o neustrašnem nastopu Jakoba Filipa Kafola, kako se je slovenski zavzel za enakopravnost slovenščine, slišal je, kako se zbirajo najboljši možje v novih društvih — čitalnicah, kjer na besedah vzbujajo v ljudstvu narodno zavest in ga seznanjajo s pravicami, ki bi jih morali imeti tudi Slovenci, doživljal je veličastnost narodnega prebujenja na taborih in planinska ljubezen je prešla v domovinsko in se razvnela v njegovem srcu v plamen, ob katerem so se pozneje ogrela srca ne samo ob Soči, temveč tudi ob Savi in Dravi in Muri...

V tem svetu in v tem obeležju so se vkresale v mladem študentu prve „Iskrice domorodne“, ki jih je pričel 1864 v novembrski in decembrski številki ce-

lovškega Janežičevega „Slovenskega glasnika.“ Takrat je po sedmi šoli ob koncu leta 1863 prvič javno nastopil v tolminski čitalnici s pesmijo prigodnico, ko so goriški študentje, njegovi tovariši Anton Rojč, J. Červ, J. Furlani, Prešern, Nik. Tonkli, Andrej Skrt, Grossmann, Janez Golia, Franjo Smrekar, Janez Stres, Toma Rutar, J. Peternel, Nace Gruntar, Lojze Juh, Janez Mihelič, Jož. Mlekuz in Jakob Velikonja — skoraj vsi pozneje pomembni možje — privedli besedo z lepim vzporedom. Tedaj so jih Tolminci sprejeli s slovensko zastavo že pri mostu čez Sočo, jih spremljali v čitalnico, kjer jih je dr. Lavrič ves navdušen pozdravil in bodril mlade domorodce za narodno delo. Ali ni verjetno, da je pod tem doživetjem nastala tudi „Iskrica“, ko je prišel domov in se vzel na Kra in dal izraziti svojemu domorodnemu čustvovanju:

Ni še vstala rujna zarja,
jaz pa vže na goro spem;
polno nad srce mi vdarja,
po domovji se ozrem.

Oh, moj dom še megla krije,
megla narod moj mori;
iz oči mi solza lije,
tuga mi srce topi.

Beži, megla, mrak izgini,
da zazrem premil dom,
da po dragi domovini
sine slavske videl bom.

Njim sporočal bom z višave:
Kmalu mine mrkla noč,
kmalu dan napoči Slave,
kmalu zmaga solca moč!

Iz tega časa in obeležja je klical „Pridi zvezda naša, pridi“, tedaj je pozival brate v kolo, pa naj jih

... Soča je zibala,
Dravski ali Savski tok,
vendar le v Slovenji stala
zibka vseh je nje otrok!

Tedaj je želel, da bi škropili njegovo srčno kri, iz katere bi pognalo cvetje domovinske ljubezni, tedaj je hotel z zvezdnim vencem ovenčati Slavo in je prosil, da bi se narodu zjasnile temne zvezde, naj bi zora pripeljala domovini dneva žar, in je bil žalosten, ko se sedmero zvezd slovanstva ne družijo v eno, in je prisegal, da bo le eno devo ljubil, ki je Slovenija, a on Slave zvesti sin.

V tem domorodnem zavzetju je doživel prvo osebno bridko tragiko — žrtve. Sanjal je, kako bi za narod delal, kako bi vzgajal mladino in jo navduševal kot profesor, a se je po maturi 1864 vdal želji staršev in šel v bogoslovje, da je čez tri leta napravil svojim domačim najlepši dan ko je pod Krnom na Libušnjah pel novo mašo.

(Dalje)